

Raili Niine

Keskkonnaministeeriumi
veeosakonna nõunik
juhataja ülesannetes

EESTI PÕHJAVEEKOMISJON

Koosoleku protokoll nr. 97

Aeg: 4. jaanuar 2011, kell 10.00–12.45

Koht: Keskkonnaministeerium

Koosoleku juhataja: Madis Metsur

Protokollis: Argo Jõelet

Põhjavee komisjon: Leonid Savitski (LS), Madis Metsur (MM), Heddy Riismaa (HR), Siim Väikmann (SV), Toomas Padjus (TP), Argo Jõelet (AJ).

Puudus: Kalle Türk (KT)

Päevakord

1. Veeseaduse muudatuste arutelu teemal veehaarde sanitaarkaitseala ulatus.

1. Veeseaduse paranduste arutelu

Taust: Põhjaveehaarete sanitaarkaitseala (SKA) ulatuste ja sanitaarkaitseala kehtestamise korda on vaja muuta lähtudes praktikas SKA-de rakendamisel tekkinud probleemidest ja veeseaduse puudustest. Näiteks põhjustab praegu veeseaduse kohane võimalus vähendada SKA-d seoses põhjavee kaitstusega, liigset halduskoormust kohalikele omavalitustele ja Keskkonnaametile. Põhjaveekomisjoni eelmisel koosolekul nõustusid komisjoni liikmed, et SKA mõõtmeid saab määratleda veehaarde tootlikkuse ja veehaardega avatud veekihi kaitstuse kaudu. Käesolevaks koosolekuks saatsid oma ettepanekud konkreetsete mõõtmete osas tabeli kujul MM, TP ja AJ. SV jagas teistele komisjoni liikmetele oma kirjalikult vormistatud seisukohad, mis hõlmavad laiemalt sanitaarkaitsealadega seotud küsimusi. SV seisukohad on toodud protokollis lisana.

Arutelu:

Enne SKA-sid puudutavat arutelu juhtis LS tähelepanu kahele punktile, mida peaks veeseaduse muudatuste arutamisel silmas pidama. (i) Praegu käib põhjaveevarude hindamine veehaarete kaupa, aga linnades ja küldes oleks vaja pidada arvestust üldisemalt. Veevarude uurimise ja arvestuse aluseks peaks olema kontuuriga põhjaveemaardla. (MM: Uuringute läbiviimise kohustus kandub KOV-le).

(ii) Põhjavee tarbimise arvestus on praegusel hetkel ebatäpne. Vee erikasutuslooga kaasnev tarbimisinfo hõlmab ainult 10% puurkaevude katastris olevatest kaevudest. Uuringutega seotud pistelised revisjonid on näidanud, et kuni 70% piirkonna erapuuraevudest on ebaseaduslikud ja puuduvad katastrist. Hinnanguliselt võib katastriväliste kaevude tarbimine

olla 50-60 tuh. m³/d. Tarbimise arvestust saaks parandada, kui kõigile kaevudele laieneks teavitamise kohustus (ja ressursimaks?).

MM: Õigus puhtale veele on üldine hüve, mida ei saa maksustada. Erasisikud on väiketarbijad ja neile vee erikasutusluba ei laieneks ka siis, kui nende puurkaevud oleks katastris. Lisaks asuvad tarbijad hajali ning veekogus jaotub suurele pindalale. Katastriväliste kaevude tarbimine on probleem ja selle juurde tuleks tagasi tulla seoses põhjaveeseire küsimustega.

TP tutvustas enda ettepanekut SKA mõõtmest. Ühisveevarustuse (üle 50 in.) veehaardel tootlikkusega <10 m³/d SKA raadius 10 m sõltumata põhjavee kaitstusest (kaitstus vastavalt veeseaduse §26¹³ lg 3). Tootlikkusel 10-50 m³/d kaitsmata ja nõrgalt kaitstud põhjaveega alal 50 m, keskmiselt ja suhteliselt kaitstud alal 30 m ja kaitstud alal 10 m. Tootlikkusel 50-500 m³/d kaitsmata kuni keskmiselt kaitstud põhjaveega alal 50 m, suhteliselt kaitstud alal 30 m ja kaitstud alal 10 m. Tootlikkusel >500 m³/d kaitsmata kuni suhteliselt kaitstud põhjaveega alal 50 m, kaitstud alal 30 m.

Keskkonnaamet (KKA) soovib, et SKA raadiuse määramine oleks võimalikult lihtne ja puurkaevule kinnitatud SKA mõõtmeid ei tohiks saada hiljem muuta. KKA ei peaks tegema erandeid.

SV ettepanek: Kui veehaarde tootlikkus <10 m³/d, siis SKA 10 m; suurema tootlikkuse korral kaitsmata põhjaveega aladel 50 m, kaitstud alal 30 m. Kaotada veeseadusest SKA vaikimisi mõõt 200 m veehaardel tootlikkusega üle 500 m³/d, suuremate kui 50 m SKA määramise ettepaneku peaks tegema projekteerija. Lisaks kaotada seadusest hooldusala mõiste.

HR: SKA-l küllaltki ranged piirangud, mida pole mõistlik alati nõuda. Hooldusala mõiste peaks säilima.

SV: Praktikas SKA-del kõnniteed ja liigutakse, pole probleeme. Üldse tuleks SKA raadiusi vähendada. Praegu kehtiva veeseaduse kohaselt vaikimisi 50 m, mis tähendab 1 ha kasutult seisvat maad.

MM: Kui SKA väga väike, siis linnades ehitatakse ümbrus täis ja hiljem pole võimalik puurkaevu vajaduse korral parandada või asenduseks uut puurida.

HR: SKA on ka pumpla hoone enda kaitseks.

HR: Kuidas sobitub SV välja pakutud kahene jaotus veeseaduse §26¹³ kohase põhjavee kaitstuse viieks jaotamisega? (SV täpsustab hiljem)

SV: Tuleks määruse tasemel lahendada vanemate, so. enne 1994. a. rajatud puurkaevude SKA mõõtmete küsimus. Puurkaevu projekteerimise ja rajamise ajal kehtis raadius 30 m, aga praegu kehtivas veeseaduses 50 m ja ala vähendamist tuleb eraldi taotleda. Taotlused lähevad läbi, aga sellega kaasneb suur ajakulu.

HR: Seadused ei oma kehtima hakates tagasiulatuvat jõudu, juhul kui seda just eraldi sätestatud ei ole. Seega on kõikidel enne 1994. a. rajatud puurkaevudel nii suur SKA kui veehaarde rajamise ajal kehtiva õiguse kohaselt oli nõutud.

SV: Kuidas tuleks käsitleda ridaveehaardeid? Veeseaduse järgi ulatub SKA 50 m kaugusele puurkaevude rea teljest, aga praktikas viidatakse looduskaitseaduse ranna või kalda piiranguvööndile (30 m). Kumb kehtib?

TP: Piiranguvööndi suurus peab olema toodud puurkaevu projektis.

MM: Tagasi tulles SV ettepaneku juurde, siis kas SKA suurus veehaardel tootlikkusega >10 m³/d peaks sõltuma ainult põhjavee kaitstusest ja tootlikkuse põhjal pole vaja rohkem jaotada?

SV: Jah.

AJ: Põhjavee kaitstus on veeseaduses praegu seotud pinnakatte tüübi ja paksusega ning ainult hästi kaitstud põhjavesi on seotud regionaalse veepidemega. Ei ole õige väita, et mõni sügavamal mitme lokaalse veepideme all asetsev veekiht on kaitsmata, kuna tema peal pole regionaalset veepidet ja pinnakatteks <2 m moreeni.

SV: Praktikas ametnikud tõepoolest lähtuvad pinnakatte paksusest ka sügavamate veekihtide kaitstuse hindamisel. SKA 30 m peaks kehtima ka ilma regionaalse veepidemeta.

SV täpsustab oma ettepanekut: Veehaarde tootlikkusel <10 m³/d – SKA 10 m sõltumata veekihi kaitstusest; tootlikkusel 10 – 500 m³/d — SKA kaitsmata ja nõrgalt kaitstud veekihi korral 50 m, keskmiselt ja suhteliselt kaitstud veekihi korral 30 m ja kaitstud veekihi korral 10 m; tootlikkusel >500 m³/d — SKA kaitstud põhjavee korral 30 m, muudel juhtudel 50 m.

MM: Ridaveehaarete küsimused tuleks lahendada üksikjuhtumitena vastavalt olukorrale.

LS: Nõukogudeaegsete SKA raadiuste normide üheks lähtealuseks oli reostuse levimiseks kuluv aeg (>90 päeva, et bakteriaalne reostus häviks).

AJ tutvustas oma ettepanekut: Praegu SKA ei moodustata, kui vett kasutatakse ühe kinnistu tarbeks või <10 m³/d. Seda võiks laiendada ühisveevarustuse kaevudele, kus tarbijaid alla 20-50, et naabrid saaks kulude kokkuhoiuks ühise puurkaevu rajada ilma SKA piiranguteta.

AJ: SKA määramisel tuleks eristada maapinnalt esimest ja järgnevat veekihte, kuna ka lokaalsed veepidemed takistavad reostuse levimist. Veeseaduse §26¹³ lg. 3 punkte 3 ja 4 võiks täiendada „või kui põhjaveekiht on kaetud lokaalse veepidemega“.

HR: Veeseaduse põhjaveekihi kaitstused on defineeritud maapinnalt esimese põhjaveekihi jaoks. Nõud ettepanekuga paragrahvi selguse mõttes täiendada.

Ühisarutelu tulemusena koostati järgnev veehaarete SKA raadiuste tabel võttes aluseks TP välja pakutud variandi sõltuvalt veehaarde tootlikkusest ja põhjavee kaitstusest vastavalt veeseaduse §26¹³ lg 3 toodud jaotusele:

	§26 ¹³ (3) 1)	§26 ¹³ (3) 2)	§26 ¹³ (3) 3)	§26 ¹³ (3) 4)	§26 ¹³ (3) 5)
5—10 m ³ /d	30 m	30 m	10 m	10 m	10 m
10—500 m ³ /d	50 m	50 m	30 m	30 m	10 m
>500 m ³ /d	50 m	50 m	50 m	30 m	30 m

SV: Ettepanek, et kui veehaarde tootlikkus on >2000 m³/d, siis tuleks SKA raadius hinnata modelleerimise abil.

MM: 2000 m³/d on Eesti suurte linnade tarbimine, et hõlmatud oleksid ka Eesti väikelinnad, kus realselt veehaarete vee kvaliteediga probleemid on, peaks piir olema madalamal (500 m³/d).

AJ: Veeseaduses §26¹³ lg 3 kasutatakse veekihi kaitstuse kirjeldamisel kasutatakse mõisteid moreen ja liivsavi. Üks on geneetiline ja teine litoloogiline mõiste, mis võivad kattuda. Põhjavee kaitstuse hindamisel saab sama pinnase puhul lähtuda erinevast mõistest ja jõuda erineva tulemuseni. Seaduse sõnastus vajab parandamist.

Koosoleku lõpus tutvuti HR koostatud veeseaduse muudatustega, mis puudutavad veehaarde sanitaarkaitse- ja hooldusalasid, nende mõõtmeid ja neil kohaldatavaid kitsendusi. HR viib

komisjoni istungil tehtud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu parandused sisse ja saadab 5. jaanuaril komisjoni liikmetele kommenteerimiseks. Komisjoni liikmed esitavad oma ettepanekud veeseaduse muudatuste sõnastuse kohta järgmiseks koosolekuks. Järgmine Põhjaveekomisjoni koosolek on plaanis 27.01.2011 kell 10, päevakorras:

- (i) veeseaduse muudatuste arutelu,
- (ii) kavandatava soojuskaevude uuringu lähteülesanne,
- (iii) ettevalmistused aruteluks põhjaveekogumite majandamise osas.

Protokollis:

Argo Jõelet

Osalenud komisjoni liikmete allkirjad:

Madis Metsur

Toomas Padjus

Heddy Riismaa

Leonid Savitski

Siim Vätkmann

03.01.2010

Veeseadus

Veehaarde sanitaarkaitseala ulatus – 50 m puurkaevude rea teljest mõlemale poole ja puurkaevude reas puurkaevude vaheline maa

Kas siin kehtivad erinevad kitsendused puurkaevude vahelisel maal? Kui üle 30 m – siis kasutame looduskaitseaduse ranna või kalda piiranguvööndi kitsendusi.

Jätkuvalt on veeseaduses vastuolu:

- Ühel juhul kehtivad SKA nõuded nii 30 m kui 50 m
- Teisel juhul SKA nõuded 30 m ja üle selle kehtivad juba looduskaitseaduse ranna või kalda piiranguvööndi kitsendused

Veeseaduses või SKA määruses tuleks selgelt väljendada seisukoht

- Enne 1996. aastat ehitatud puurkaevudel kehtivad nende projekteerimisaegsed nõuded SKA ulatuse, mõõtmete suhtes
- Uute seaduste kehtestamine ei saa omada tagasiulatuvat mõju (ca 18000 – 20000 puurkaevu???)
- **Seaduseandjal on otstarbekas teavitada ametkondi ja avalikkust, et selline seaduse muudatus ei oma tagasiulatuvat mõju**
- **Kuidas tekkis „kirvereegel 50 m? Varem oli kindel reegel: kaitstud põhjaveega alal 30 m ja kaitsemata põhjaveega alal 50 m (PAIKNEDES HEADES SANITAARSETES, TOPOGRAAFILISTES JA HÜDROGEOLOOGILISTES TINGIMUSTES LUBATI „TERVISEKAITSEAMETI“ KOOSKÕLASTUSEL VÄENDADA KUNI 15 JA 25 M VASTAVALT)**
- AS Tartu Veevärk on seaduskuulekalt taotlenud Keskkonnaametilt ja Keskkonnaministrilt ca 100 puurkaevu SKA vähendamist 50 meetrilt 30 meetrile, milline bürokraatia töövõit – põhjavee kaitsmisega pole siin küll midagi tegemist. Nimetatud protsess käib vahelduva eduga edasi – „tööpuudust“ pole veel karta, ikkagi ca 20000 puurkaevu seadustamata.

I. MÄÄRUSEGA TULEKS KINNITADA EELNEVA CA 18000 – 20000 PUURKAEVU (NEID VÕIB OLLA ROHKEM) SANITAARKAITSEALADE SEADUSLIKKUS.

Lisaks:

1. KUI PALJU PROGNOOSIME UUSI PUURKAEVE JUURDE?
2. KAS ON TEADA JUHTUMEID, KUI PUURKAEVU VEE REOSTUMINE ON SAANUD ALGUSE SKA-l tingitud REOSTUSEST? (Pigem on tegemist inimliku hooletuse ja lohakusega, mille tagajärjel valgub reostunud pinna- ja pinnasevesi puurkaevu või siis on kaev ise amortiseerunud. Selle tõestuseks on EG poolt läbiviidud ulatuslik puurkaevude inventariseerimine ca 25-30 aastat tagasi. Reostusjuhtumid pole põhjendatud SKA suuruse või väiksusega)
3. PABER EGA SKA EI KAITSE PÕHJAVETT. PUUDUB PIDEV PROFÜLAKTILINE

TÖÖ – PUURKAEVUDE ENDI SANITAARNE SEISUND: PUMPLAD, TORUSTIKUD, SUUDMED JNE ON VÄGA VILETSAS SEISUNDIS. Valdavalt on olukord hullem kui 25 – 30 aastat tagasi.

4. K.a. ei kaitse põhjaveet tegelikult keegi. Inspeksioon on hõivatud pisikaebuste lahendamise ja varasemate statistikaaruannete menetlemisega. Puudub sisuline töö. Kuidas on võimalik, et meie reovee väikepuhastite puhastusefektiivsus on 100%. Ametnikke huvitab ainult paber ja sisuline töö jääb tegemata. Pole näiteks kellegi asi kui reovesi juhitakse lihtsalt kraavi – süüdlasele vibutatakse ainult näpuga. Paremalt juhul soovitatakse vee ettevõtjal ise karistada, valvata reovee pargijaid nii kanalisatsioonisüsteemidesse kui kraavidesse juhtimise korral jne. Likvideerimata puurkaevud on jällegi üksnes vee-ettevõtja mure ja probleem. Karistada saavad need, kes on seaduskuulekad ja suudavad trahve, ettekirjutusi täita, maksta. **Sisulist kontrolli ei toimu.**
5. SKA 30 JA 50 M ON ETTE NÄHTUD EELKÕIGE INIMLIKU LOHAKUSE TÕKESTAMISEKS JA TÄHELEPANU JUHTIMISEKS VAJADUSELE KAITSTA PÕHJAVETT.

Veeseaduses on põhjaveekihi kaitstuse määratlus kohmakas ja raskesti kasutatav ning ka teinekord põhimõtteliselt vaidlustatav. Toodud on viis alapunkti ja **üksnes regionaalse veepideme puhul on kaitstud põhjaveega ala.**

- NII RESOLUUTSE VÄLJENDUSGA SATUME VASTUOLLU HÜDROGEOLOOGILISTE TINGIMUSTE, PÕHJAVEE KEEMILISE KOOSTISE, SURVETASEMETE JNE.
- Keskkonnaamet määrab SKA suuruse, kas seda ei pea tegema mitte PROJEKTEERIJA VÕI VASTAVA ALA SPETSIALIST
- SKA 200M TULEKS ÜLDSE ÄRA KAOTADA = MINGI SUVALINE ARV?, mille järgi määratakse?
- PROJEKTIKOHANE TOOTLIKKUS 500 m³/d, on suhteliselt väike tootlikkus, tuleks arvestada konteksti (näiteks piirkonna veetarbimine üldse jne)

II. KEHTESTADA SKA SUURUSEKS 30 JA 50 M NING 10 M

- 1) 30 m kaitstud põhjaveega alal
- 2) 50 m kaitsmata põhjaveega alal
- 3) Sõltuvalt hüdrogeoloogilistest tingimustest võib punktides 1 ja 2 toodud suurusi vähendada vastavalt 15 m ja 25 m
- 4) 10 m sõltuvalt tarbijate arvust kuni 50 inimest ja tootlikkus väiksem kui 10 m³/d = siin võiks teha korrektiivse näiteks kuni 500 m³/d

III. KAOTADA SEADUSEST, MÄÄRUSEST „STANDARDSUURUS“ 200 m ja 500 m³/d. Ettepaneku suurema sanitaarkaitseala määramiseks saab teha projekterija, vastava ala spetsialist = otsene kohustus (mille järgi võib nõuda Keskkonnaamet ja võib ka mitte nõuda??).

Lisaks: „STANDARDSUURUS“ 200 m ja 500 m³/d pole mingid näitajad:

1. Suurema SKA (kaitsevööndi) kehtestamisel on olulised veehaarde tootlikkus, hüdrogeoloogilised parameetrid, veehaarde töötamise aeg, teiste veehaarde töötamise mõju jne
2. Millist kaitsevööndit me arvestame ja millistel eeldustel?
3. Lähitudes varasemast seadusest tuleks arvestada kahe mitte ühe kaitsevööndiga? Siin pole kajaks midagi tegemist nn 200 meetriga.
4. I SKA 30 või 50 m; II SKA arvestab mikrobioloogilise reostuse levikut sõltuvalt

kliimavöötmetest ja hüdrogeoloogilistest tingimustest; III SKA arvestab keemilise reostuse võimalikku liikumist sõltuvalt hüdrogeoloogilistest tingimustest ja kavandatavast veehaarde töötamise ajast, tavaliselt 10000 ööpäeva.

- IV. PUURKAEVU HOOLDUSALA 10 M tuleks ära kaotada ja asendada mõistega PUURKAEVU SANITAARKAITSEALA 10 M, saaks seaduse loetavama ja arusaadavama.** Erinevused ainult kosmeetilistes detailides, puurkaevu tootlikkusel 10 või 50 m³/d pole erilist vahet, mida peaks eraldi esile tõstma, võiks suurendada isegi kuni 500 m³/d, kui veekihi tootlikkus seda lubab. Meil on soliidseid veekihte, millest ka parema tahtmise juures ei saa ühe puurkaevuga tootlikkust 10 m³/h s.o. ca 240 m³/d. Kasutatav veekiht on targem kui meie etteantud numbrid.
- V. I SKV 10, 30 VÕI 50 M; II JA III SKV hüdrogeoloogilised arvutused, kui veetarbimine suurem kui 2000 m³/d.**

Kokkuvõtteks:

<i>10 m I SKV</i>	<i>50 inimest, tarbimine <10 m³/d, seire-, vaatlus, soojuspuuraugud</i>	<i>II ja III SKV ei arvutata</i>	<i>Tarbimine võiks ulatuda isegi kuni 500 m³/d</i>	
<i>30 m I SKV</i>	<i>Põhjavee hea kaitstus</i>	<i>II ja III SKV tarbimine suurem kui 2000 m³/d</i>	<i>Võimali vähendamine kuni 15 m I SKV</i>	<i>Põhjave kaitstuse kriteeriumid paika panna VS</i>
<i>50 m I SKV</i>	<i>Kaitsemata põhjavesi</i>	<i>II ja III SKV tarbimine suurem kui 2000 m³/d</i>	<i>Võimalik vähendamine kuni 25 m I SKV</i>	<i>Põhjave kaitstuse kriteeriumid paika panna VS</i>

Lugupidamisega

Siim Väikmann